

Hiiumaa Vallavolikogu 17.10.2024
määruse nr 77
Lisa 1

Hiiumaa Vallavalitsus

HIIUMAA VALLA ARENGUKAVA

2035+

Eelarvestrateegia 2025-2028

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
ÜLEVAADE	4
1. Põhitegevuse prognoos.....	5
1.1. Põhitegevuse tulud.....	5
1.2. Põhitegevuse kulud.....	6
1.3. Põhitegevuse tulem.....	7
2. INVESTEERIMIS-JA FINANTSEERIMISTEGEVUS.....	8
2.1. Investeermistegevus	8
2.2. Finantseermistegevus	11
KOKKUVÕTE	14

SISSEJUHATUS

Hiiumaa valla eelarvestrateegia on sisult omavalitsuse 2025-2028 aasta eesmärkidega finantsprognosis, mis esitab tegevustulud, tegevuskulud, investeeringud ja finantseerimistegevuse ning nendest lähtuvad rahavood. Eelarvestrateegia annab ülevaate Hiiumaa valla arvestusüksuse finantsseisust, prognoosib tuleviku rahavoogude kujunemist ja sätestab finantsdistsipliini tagamise meetmed.

Eelarvestrateegia esitab andmed Kohaliku omavalitsuse finantsjuhtimise seaduses (KOFS) nõutud koosseisus ja kujul. Eelarvestrateegia vaadatakse üle iga-aastaselt ja kinnitatakse volikogu poolt esitamiseks Regionaal-ja Põllumajandusministeeriumile.

Suured investeeringud infrastruktuuri loovad keskkonna, kuhu inimesed soovivad luua kodu ning töökohti, saavutamaks eesmärki 10 000 elanikku Hiiumaale. Muidugi toovad investeeringud kaasa optimaalsed personali ja majandamiskulud, saavutamaks põhitegevuse tulemi kasvu.

ÜLEVAADE

Hiiumaa vald on konsolideeriv üksus, kuhu kuuluvad vallavalitsus ja osavallavalitsused kui ametiasutused (osavallavalitsused lõpetavad tegevuse 31.12.24), ning hallatavad asutused ja Kärddla Veevärk AS, SA Hiiu Maakonna Hooldekeskus Tohvri, SA Hiiumaa Arenduskeskus, SA Hiiumaa Sadamad, Hiiumaa Jäätmejaam OÜ ja Sadama Üürimaja OÜ.

Hiiumaa vallas elas rahvastikuregistri andmetel 2024.a 1. jaanuari seisuga 9 760 inimest (tabel 1). Elanike arv on viimasel aastal püsinud stabiilne.

Tabel 1. Hiiumaa elanike arv ja vanuseline koosseis. Allikas Rahvastikuregister

	lapsed 0-6	lapsed 7-18	laste osakaal valla elanikest	tööealised 19-64	tööealiste osakaal valla elanikest	eakad 65-...	ekate osakaal valla elanikest	Rahvaarv kokku
01.01.2024	461	944	14,4%	6069	62,2%	2286	23,4%	9760
01.01.2023	464	969	14,7%	6074	62,2%	2251	23,1%	9758
01.01.2022	448	957	14,7%	5948	62,2%	2204	23,1%	9557
01.01.2021	379	932	13,8%	5917	62,2%	2286	24,0%	9514
01.01.2020	450	958	14,9%	5957	63,0%	2089	22,1%	9454
01.01.2019	436	994	15,0%	6069	63,5%	2059	21,5%	9558
01.01.2018	457	966	14,9%	6128	64,0%	2029	21,2%	9580
01.01.2017	481	937	14,8%	6174	64,6%	1958	20,5%	9550
01.01.2016	474	956	15,0%	6262	65,5%	1872	19,6%	9564
01.01.2015	503	981	15,3%	6388	65,8%	1837	18,9%	9709
01.01.2010	552	1328	18,2%	6809	66,0%	1626	15,8%	10315

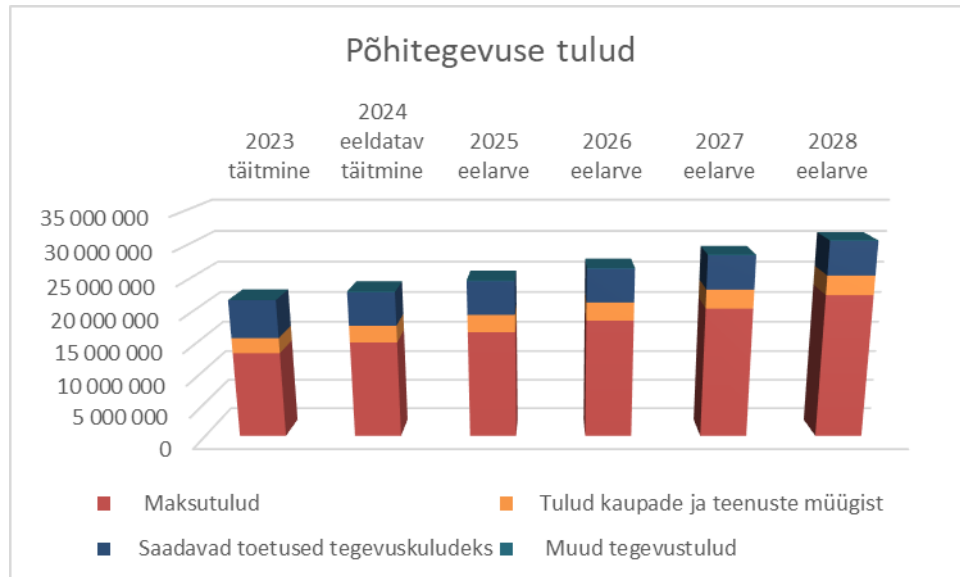
Eelarvestrateegia finantsplaani koostamisel on järgitud alljärgnevaid sisendeid:

- tulumaksu prognoos on strateegia aastatel arvestatud +10% kasvuga;
- põhitegevuse tulemi suuruseks on 2025. aastal 14% ja edaspidi kasvav;
- investeeringud ja laenukoormused on arvestatud alla maksimaalse lubatud netovõlakoormuse määra;
- majanduskulude planeerimisel on arvestatud 2025.a 5% kasvuga igal järgneval aastal 1% võrra väiksema tõusuga;
- personalikulude planeerimisel on arvestatud igal strateegia aastal 5% kasvuga, 2025. a 6% kasvuga.

1. Põhitegevuse prognoos

1. 1. Põhitegevuse tulud

Põhitegevuse tuludena käsitletakse eelarvestrateegias tulenevalt KOFS-i regulatsioonist järgmisi tulusid: maksutulud; tulud kaupade ja teenuste müügist; saadavad toetused; muud tegevustulud. Põhitegevuse tulude jaotus on nähe joonisel 1.

Joonis 1. Põhitegevuse tulud 2023-2028.a eurodes

Kõige olulisem tuluallikas on üksikisiku tulumaksu laekumine, mis moodustab enam kui 96% maksutuludest ja ligi kaks kolmandikku põhitegevuse tuludest (tabel 2). Tulumaksu laekumist mõjutavad muutused maksumaksjate arvus, sissetulekute muutuses ja riigi poolt määratud eralduse suuruses. Tulumaksu planeerimisel on arvestatud tulumaksu tõusuga igal strateegia aastal 10%.

Kaupade ja teenuste müügitulud moodustavad põhitegevuse tuludest keskmiselt 11%.

Tasandusfondi eraldatakse vahendid kaevandamistasude muutmise kompensatsiooniks ning 2020.aastal lisandus väikesaarte toetus.

Toetusfondis kajastuvad: üldhariduskoolide pidamiseks antav toetus, mis sisaldab toetust põhikooli õpetajate, direktorite ja õppealajuhatajate tööjõukuludeks, nende täienduskoolituseks, õppekirjanduseks, koolilõunaks, tõhustatud ja eritoe tegevuskuludeks; koolieelsete lasteasutuste õpetajate tööjõukulude toetus; suure hooldus-ja abivajadusega lapsele abi osutamise toetus; huvihariduse ja -tegevuse toetus; toimetulekutoetuse maksmise hüvitis; rahvastiku toimingute kulude hüvitis; kohalike teede hoiu toetus.

Muud tegevustulud on tulud kohaliku tähtsusega maardlate kaevandamisõiguse tasu; laekumine vee erikasutusest; muud tulud (peamiselt eelmiste perioodide laekumata tulud).

Tabel 2. Põhitegevuse tulud 2023-2028.a eurodes

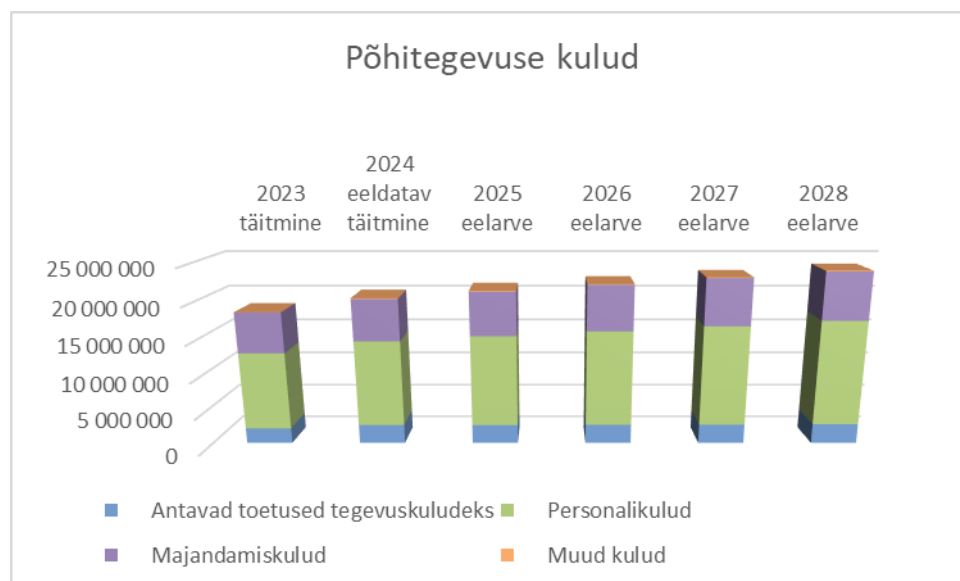
Omavalitsuse nimi ning määruse nr ja kuupäev	2023 täitmine	2024 eeldatav täitmine	2025 eelarve	2026 eelarve	2027 eelarve	2028 eelarve
Põhitegevuse tulud kokku	21 665 954	22 969 353	24 653 677	26 555 677	28 554 377	30 710 947
Maksutulud	13 377 942	15 077 000	16 685 000	18 487 000	20 365 700	22 422 270
sh tulumaks	13 006 079	14 700 000	16 170 000	17 787 000	19 565 700	21 522 270
sh maamaks	371 863	377 000	515 000	700 000	800 000	900 000
Tulud kaupade ja teenuste müügist	2 375 761	2 613 664	2 700 000	2 800 000	2 900 000	3 000 000
Saadavad toetused tegevuskuludeks	5 906 666	5 168 689	5 168 677	5 168 677	5 188 677	5 188 677
Muud tegevustulud	5 585	110 000	100 000	100 000	100 000	100 000

Põhitegevuse tulude prognoosi eeldused:

- eelarvestrateegia perioodiks prognoositakse põhitegevuse tulude kasvu 8% aastas, aastal 2025.a 7%;
- tulumaksu laekumise kasv on kavandatud igal aastal 10%;
- maamaksu laekumine on prognoositud 2025.a Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi andmetele vastavalt ja 2026-2028 on arvestatud sellega, et maamaksu laekumine on kasvav;
- tulud kaupade ja teenuste müügist moodustavad strateegia perioodil keskmiselt 10% põhitegevuse tuludest;
- toetused on kavandatud tänaseid eraldiste põhimõtteid arvestades.

1.2. Põhitegevuse kulud

Põhitegevuse kuludena (joonis 2) käsitletakse eelarvestrateegias tulenevalt KOFS-i regulatsioonist järgmisi kulusid: antavad toetused; muud tegevuskulud.

Joonis 2. Põhitegevuse kulud 2023-2028.a eurodes

Põhitegevuse kulude majandamiskulude alajaotuse mahus nähakse igal aastal valla eelarves muuhulgas ette kulud valla põhitegevuse tagamiseks (elekter, side, vesi- ja kanalisatsioon, koristus, prügiveedu, valveteenus jms). Eelpoolnimetatud kululiikide lõikes on vallavalitsusel lähtuvalt Hiiumaa vallavara valitsemise korrast õigus sõlmida lepinguid ilma täiendava volikogupoolse nõusolekuta ning loetakse täidetuks KOFS nõue kajastada eelarvestrateegias tulevaste aastate väljaminekud eelnimetatud majandamiskulude lõikes.

Põhitegevuse kulude kärpimise võimalused on järgmised:

- optimeerida valla halduskulusid;
- saavutada kaupade ja teenuste ostmisel suuremad mahud, mis annaksid võimaluse hangetel saada soodsamad hinnad;
- optimeerida kõikides valdkondade struktuurid;
- optimeerida taristu ülalpidamise kulusid ja vabaneda mittevajalikest varadest;
- delegeerida vajadusel tegevused valla sõltuvatele üksustele;
- kaasata tegevustesse kolmandat sektorit;

Põhitegevuse kulude struktuuris (tabel 3) on kõige suuremad personalikulud, moodustades keskmiselt 60%, majandamiskulud moodustavad 28% kõikidest põhitegevuse kuludest. Teised kulud on väiksema osatähtsusega. Põhitegevuse kulude kasvuks on prognoositud 4% kasvu igal strateogia aastal.

Tabel 3. Põhitegevuse kulud 2023-2028.a eurodes

Hiiumaa vald	2023 täitmine	2024 eeldatav täitmine	2025 eelarve	2026 eelarve	2027 eelarve	2028 eelarve
Põhitegevuse kulud kokku	18 372 993	20 278 529	21 255 460	22 162 415	23 048 235	23 921 935
Antavad toetused tegevuskuludeks	2 124 806	2 606 771	2 586 242	2 625 035	2 664 411	2 717 699
Muud tegevuskulud	16 248 187	17 671 758	18 669 218	19 537 379	20 383 824	21 204 236
sh personalikulud	10 643 119	11 829 462	12 539 230	13 166 191	13 824 501	14 515 726
sh majandamiskulud	5 599 360	5 742 846	6 029 988	6 271 188	6 459 323	6 588 510
sh muud kulud	5 708	99 450	100 000	100 000	100 000	100 000

Põhitegevuse kulud on prognoositud järgmistel eeldustel:

- antavad toetused tegevuskuludeks on prognoositud 2025.a 4% kasvuga ja kuni 2% kasvuga.
- personalikulude üldiseks kasvuks on prognoositud 2025.a 6% tõus ja 2026 -2028 aastatel 5% tõusu;
- majanduskulud on kavandatud 2025.a 5% tõusuga ja igal järgneval aastal vastavalt 4%,3 % ja 2% kasvuga.
- muud kulud sisaldavad reservfondi, mille suurus sõltub prognoositud maksutuludest, moodustades nendest kuni 1%.

1.3. Põhitegevuse tulem

Põhitegevuse tulem on põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vahe, mille väärtus aruandeaasta lõpu seisuga peab olema null või positiivne. Eelarvestrateegia perioodil ületavad tulud kulusid igal aastal ning tulemi suhe (tabel 4) tuludesse on 14% kuni 22%.

Tabel 4. Põhitegevuse tulem 2023-2028.a eurodes

Hiiumaa vald	2023 täitmine	2024 eeldatav täitmine	2025 eelarve	2026 eelarve	2027 eelarve	2028 eelarve
Põhitegevuse tulud kokku	21 665 954	22 969 353	24 653 677	26 555 677	28 554 377	30 710 947
Põhitegevuse kulud kokku	18 372 993	20 278 529	21 255 460	22 162 415	23 048 235	23 921 935
Põhitegevuse tulem	3 292 961	2 690 824	3 398 217	4 393 262	5 506 142	6 789 012
Põhitegevuse tulemi suhe põhitegevuse tuludesse	15%	12%	14%	17%	19%	22%

Strateegia eesmärgiks on põhitegevuse tulemi saavutamine võimalikult suurel määral, sest see on eelduseks valla investeerimisvõimekuse säilimisele ja kasvule.

2. INVESTEERIMIS-JA FINANTSEERIMISTEGEVUS

2.1. Investeermistegevus

KOFS-i regulatsioonist tulenevalt käsitletakse eelarvestrateegia investeermistegevuse rahavoogudes järgmisi elemente:

- põhivara soetus;
- põhivara müük;
- põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine;
- põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine;
- osaluste soetus;
- osaluste müük;
- muude aktsiate ja osade soetus;
- muude aktsiate ja osade müük;
- antavad laenud;
- tagasilaekuvad laenud;
- finantstulud ja finantskulud.

Investeeringute kava täitmiseks ei piisa ainult oma eelarve vahenditest. Lisavahendid on plaanitud saada projektitoetustest ja täiendavatest laenudest. Laenude kavandamine on kooskõlas seadusega ja valla finantsvõimekusega. Investeermistegevuses (tabel 5) on kajastatud toetusi (põhivara soetamiseks saadav sihtfinantseerimine) eeldataval määral, kuigi nende saamine ja suurus ei ole lõplikult selge. Investeeringuobjektid on esitatud tabelis 7.

Tabel 5. Investeermistegevus 2023-2028.a eurodes

Hiiumaa vald	2023 täitmine	2024 eeldatav täitmine	2025 eelarve	2026 eelarve	2027 eelarve	2028 eelarve
Investeermistegevus kokku	-2 911 371	-3 208 854	-5 148 000	-6 283 000	-5 617 500	-6 006 000
Põhivara müük (+)	304 187	489 000				
Põhivara soetus (-)	-3 028 530	-5 244 393	-5 385 080	-8 443 000	-8 363 500	-14 150 000
sh projektide omaosalus	-1 934 109	-2 203 439	-4 213 000	-5 553 000	-4 863 500	-5 150 000
Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine (+)	1 094 421	3 197 868	1 292 080	3 010 000	3 620 000	9 000 000
Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine (-)	-808 454	-751 458	-365 000	-240 000	-240 000	-240 000
Osaluste ning muude aktsiate ja osade müük (+)	0	0				
Osaluste ning muude aktsiate ja osade soetus (-)	-2 500	-240 000				
Tagasilaekuvad laenud (+)	0	0				
Antavad laenud (-)	0	0				
Finantstulud (+)	54 574	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000
Finantskulud (-)	-525 069	-679 871	-710 000	-630 000	-654 000	-636 000

Strateegia perioodil tehtavad valdkondlikud investeeringud on välja toodud tabelis 6. Neli valdkonda, kuhu planeeritakse suuremad investeeringud on:

- vabaaeg, kultuur ja religioon 10,4 mln eurot;
- majandus 9,8 mln eurot;
- sotsiaalne kaitse 8,3 mln eurot;
- haridus 6,8 mln eurot;

Investeeringute kavas on järgmistel aastatel projektitoetuste osakaal ligi 46%, mis paneb suured lootused ja kõrged nõudmised projektitaotlejate kirjutajatele ja projekti läbiviijatele. Ülimalt oluline on taotluste esitamisel järgida eelarvestrateegias vastu võetud fiskaalpoliitilisi põhimõtteid, näiteks põhitegevuse tulemi suurust.

Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine strateegia perioodil

- 2025-2028.a 120 000 eurot omaosalust Hajaasustuse programmis osalemiseks, lisaks riigipoolse toetuse edasikandmine sama summas.
- 2024- 2025.a Kõrgesaare programmist eraldatav raha Sihtasutus Utopia Nr 9-le projekti „Viscosa Kultuuritehase I etappi” elluviimiseks. Hiiumaa Vallavolikogu otsus 17.august 2023 nr 143. Mõlemal aastal 125 000 eurot, kokku 250 000 eurot.

Tabel 6. Investeeringusobjektid valdkondade lõikes 2024-2028.a eurodes

	2024 eeldatav täitmine	2025 eelarve	2026 eelarve	2027 eelarve	2028 eelarve
Investeeringuobjektid valdkondade lõikes					
04 Majandus	1 970 595	3 765 080	1 800 000	2 050 000	2 150 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	633 156	1 132 080	400 000	500 000	500 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	1 337 439	2 633 000	1 400 000	1 550 000	1 650 000
06 Elamu- ja kommunaalmajandus	13 000	13 000	1 013 000	13 500	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	800 000	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	13 000	13 000	213 000	13 500	0
08 Vaba-aeg, kultuur ja religioon	3 160 798	717 000	430 000	3 300 000	6 000 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	2 407 798	40 000	390 000	3 000 000	3 000 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	753 000	677 000	40 000	300 000	3 000 000
09 Haridus	100 000	790 000	3 000 000	3 000 000	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	100 000	790 000	3 000 000	3 000 000	0
10 Sotsiaalne kaitse	0	100 000	2 200 000	0	6 000 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	1 300 000	0	5 500 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	0	100 000	900 000	0	500 000
KÕIK KOKKU	5 244 393	5 385 080	8 443 000	8 363 500	14 150 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	3 040 954	1 172 080	2 890 000	3 500 000	9 000 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	2 203 439	4 213 000	5 553 000	4 863 500	5 150 000

Laenude võtmine on vajalik investeeringute tagamiseks ja seda tehakse kooskõlas eelarve võimekusega – vabad vahendid põhitegevuse tulemist ja kinnipidamine seadustest, mis puudutavad kohalike omavalitsuste netovõlakoormuse arvutamist.

Tabel 7. Investeeringuobjektid (2024-2028)

	2024 eeldatav täitmine	2025 eelarve	2026 eelarve	2027 eelarve	2028 eelarve
Investeeringuobjektid objektide lõikes					
Pargi 3 hooldekodu II etapp (10)	0	100 000	2 200 000	0	0
sh toetuse arvelt			1 300 000		
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)		100 000	900 000		
Hellamaa Perekeskuse arendamine (10)	0	0	0	0	3 000 000
sh toetuse arvelt					2 750 000
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)					250 000
Tohvri Hooldekeskus (10)	0	0	0	0	3 000 000
sh toetuse arvelt					2 750 000
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)					250 000
Kärdla Lasteaed (09)	100 000	300 000	3 000 000	3 000 000	0
sh toetuse arvelt					
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	100 000	300 000	3 000 000	3 000 000	
Palade Lasteaed (09)	0	300 000	0	0	0
sh toetuse arvelt					
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)		300 000			
Paluküla terviseradade arendamine (08)	80 000	80 000	80 000	0	0
sh toetuse arvelt	40 000	40 000	40 000		
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	40 000	40 000	40 000		
Paluküla terviseraja olme- ja teenindushoone (08)	583 100	0	0	0	0
sh toetuse arvelt	433 100				
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	150 000				
Teed, tänavad (04)	488 872	950 000	700 000	800 000	900 000
sh toetuse arvelt					
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	488 872	950 000	700 000	800 000	900 000
Üleujutusmeede (04)	771 073	0	0	0	0
sh toetuse arvelt	599 073				
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	172 000				
Kõrgessaare programm (04)	60 000	0	0	0	0
sh toetuse arvelt					
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	60 000	0			
Leisu koolimaja (06)	0	0	1 000 000	0	0
sh toetuse arvelt			800 000		
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)			200 000		
Kärdla Kultuurikeskus (08)	0	0	0	3 300 000	6 000 000
sh toetuse arvelt				3 000 000	3 000 000
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)				300 000	3 000 000
Käina Kultuurikeskus (08)	2 497 698	537 000	0	0	0
sh toetuse arvelt	1 934 698				
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	563 000	537 000			
Kõrgessaare tuletornid (04)	96 342	320 000	0	0	0
sh toetuse arvelt					
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	96 342	320 000			
Suuremõisa katlamaja (04)	60 000	400 000	0	0	0
sh toetuse arvelt		160 000			
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	60 000	240 000			
Sadama tänava rekonstrueerimine (04)	27 000	453 000	0	0	0
sh toetuse arvelt		230 000			
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	27 000	223 000			
Sõru sadama ÜVK (04)	0	200 000	0	0	0
sh toetuse arvelt					
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)		200 000			
Rambi ja Murula kinnistute soetamine (06)	13 000	13 000	13 000	13 500	0
sh toetuse arvelt					
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	13 000	13 000	13 000	13 500	
Palade kooli katus (09)	0	190 000	0	0	0
sh toetuse arvelt					
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)		190 000			
Vabadussõja mälestusmärk (08)	0	100 000	350 000	0	0
sh toetuse arvelt			350 000		
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)		100 000			
Projektide omaosalus (04)	0	600 000	600 000	750 000	750 000
sh toetuse arvelt		400 000	400 000	500 000	500 000
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)		200 000	200 000	250 000	250 000
Väikeinvesteeringud (04)	467 308	842 080	500 000	500 000	500 000
sh toetuse arvelt	34 083	342 080			
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	433 225	500 000	500 000	500 000	500 000
Kokku	5 244 393	5 385 080	8 443 000	8 363 500	14 150 000
sh toetuse arvelt	3 040 954	1 172 080	2 890 000	3 500 000	9 000 000
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	2 203 439	4 213 000	5 553 000	4 863 500	5 150 000

2.2. Finantseerimistegevus

Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadus pöörab suurt tähelepanu omavalitsuste laenu-tegevusele ja võlakoo-musele. Hiiumaa valla arengukavas ettenähtud investeringute elluviimiseks kasutatakse peamiselt võõrvahendeid (laene). Võõrvahendite planeerimisel (tabel 8) arvestatakse kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduses määratud normatiive, valla laenude teenindamise võimega ja laenu-tegevusega seotud finantsriskidega.

2024. aasta alguse seisuga oli vallal laenu kogumahu-s 12,6 miljonit eurot. Strateegia perioodil 2025-2028 on kavas võtta uusi kohustusi 13,6 miljonit eurot ja tasuda kohustusi summas 10,6 miljonit eurot. Laenukohustuste detailsem kirjeldus on toodud välja tabelis 10.

Tabel 8. Finantseerimistegevus (2023-2028)

Hiiumaa vald	2023 täitmine	2024 eeldatav täitmine	2025 eelarve	2026 eelarve	2027 eelarve	2028 eelarve
Finantseerimistegevus	-320 706	1 390 610	1 656 822	1 674 347	251 174	-610 377
Kohustiste võtmine (+)	1 500 000	3 350 000	3 900 000	4 200 000	3 100 000	2 400 000
Kohustiste tasumine (-)	-1 820 706	-1 959 390	-2 243 178	-2 525 653	-2 848 826	-3 010 377

Uute laenude puhul on arvestatud 10 aastase tagasimaksega, intressimääraks on arvestatud 1,2% pangamarginaali ja lisanduv 6 kuu Euribor (2025.a on arvestatud 3,5% määraga ja alates 2026.a 2,5% määraga). Netovõlakoo-muse lubatud ja tegelik määr kajastatakse tabelis 9.

Finantseerimistegevuse rahavoogudes on kesksel kohal netovõlakoo-mus ehk võlakohustuste suuruse ja likviidsete varade (raha ja pangakontodel olevaid vahendeid) kogusumma vahe, kus netovõlakoo-muse arvestuses võetakse võlakohustustena arvesse bilansis kajastatud kohustused. Netovõlakoo-muse ülemmäär võib seaduse järgi kujuneda kuni 100% põhitegevuse tuludest.

Tabel 9. Netovõlakoo-muse lubatud ja tegelik määr

Hiiumaa vald	2023 täitmine	2024 eeldatav täitmine	2025 eelarve	2026 eelarve	2027 eelarve	2028 eelarve
Võlakohustised kokku aasta lõpu seisuga	14 055 871	15 527 563	17 119 663	18 739 730	18 955 000	18 309 466
Netovõlakoo-mus (eurodes)	13 696 104	15 175 464	16 860 525	18 695 983	18 771 437	17 953 268
Netovõlakoo-mus (%)	63,2%	66,1%	68,4%	70,4%	65,7%	58,5%
Netovõlakoo-muse ülemmäär (eurodes)	21 665 954	22 969 353	24 653 677	26 555 677	28 554 377	30 710 947
Netovõlakoo-muse individuaalne ülemmäär (%)	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Vaba netovõlakoo-mus (eurodes)	7 969 850	7 793 889	7 793 152	7 859 694	9 782 940	12 757 679

Netovõlakoo-muse määr on eelneva suhe põhitegevuse tuludesse. Aastatel 2020-2024 peab netovõlakoo-muse määr jääma alla kümnekordse põhitegevuse tulemi ja põhitegevuse tulude suhte, kuid võib olla vähemalt 80%, aga mitte suurem kui 100%. Aastast 2025 hakkab netovõlakoo-muse määr langema 5% võrra kuni taastub 60%-ni aastaks 2028.

Netovõlakohustuste ülemmäär on põhitegevuse tulude kogusumma, kui see on väiksem kui 10-kordne põhitegevuse tulude ja kulude vahe, vastasel korral kas 10-kordne põhitegevuse tulude ja kulude vahe või 80% põhitegevuse tuludest olenevalt sellest, kumb on suurem. Valla netovõlakoo-muse individuaalne piirmäär strateegia perioodiks on prognoositud 100%.

Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse kohaselt on finantsdistsipliini tagamise meetmed:

- kinnipidamine põhitegevuse tulemi lubatavast väärtusest;
- kinnipidamine netovõlakoormuse ülemmäärast.

Tabel 10. Laenukohustused 2023-2028.a eurodes

Kohustused	Aasta*	Intressimäär+6 KUU EURIBC		2023	2024	2025	2026	2027	2028
SEB Emmaste 25.07.2027	2017	0,98%	Põhisumma	76 552	76 552	76 552	76 552	51 035	
			Kohustuse jääk	280 690	204 138	127 586	51 035	0	0
SEB Pühalepa 20.12.2027	2017	0,98%	Põhisumma	32 004	32 004	32 004	32 004	31 964	
			Kohustuse jääk	127 976	95 972	63 968	31 964	0	0
SEB Pühalepa 20.04.2027	2017	0,85%	Põhisumma	36 000	36 000	36 000	36 000	12 000	
			Kohustuse jääk	120 000	84 000	48 000	12 000	0	0
SEB Pühalepa 15.09.2027	2017	0,96%	Põhisumma	44 448	44 448	44 448	44 448	33 304	
			Kohustuse jääk	166 648	122 200	77 752	33 304	0	0
SEB Käina 15.09.2026	2017	1,10%	Põhisumma	42 425	42 896	43 379	32 856		
			Kohustuse jääk	119 130	76 234	32 856	0	0	0
Danske Pühalepa 04.12.2023	2017	0,89%	Põhisumma	15 000					
			Kohustuse jääk	0	0	0	0	0	0
Danske Käina 20.09.2027	2017	0,94%	Põhisumma	27 526	28 797	29 075	29 353	23 200	
			Kohustuse jääk	110 425	81 629	52 553	23 200	0	0
Danske Hiiu 20.06.2023	2017	0,99%	Põhisumma	166 435					
			Kohustuse jääk	0	0	0	0	0	0
Danske Hiiu 20.12.2028	2017	0,82%	Põhisumma	29 091	29 091	29 091	29 091	29 091	29 090
			Kohustuse jääk	145 454	116 363	87 272	58 181	29 090	0
Danske Hiiu 29.03.2023	2017	0,74%	Põhisumma	16 748					
			Kohustuse jääk	0	0	0	0	0	0
2018 võetud laen Käina 20.12.2028	2018	1,16%	Põhisumma	121 627	121 627	121 627	121 627	121 627	129 095
			Kohustuse jääk	615 602	493 975	372 349	250 722	129 095	0
2018 võetud laen Kärkla 20.12.2028	2018	1,16%	Põhisumma	83 320	83 320	83 320	83 320	83 320	76 823
			Kohustuse jääk	410 102	326 782	243 463	160 143	76 823	0
2018 võetud laen Kõrgessaare 20.12.2028	2019	1,16%	Põhisumma	11 356	11 356	11 356	11 356	11 356	10 383
			Kohustuse jääk	55 807	44 451	33 095	21 739	10 383	0
Swedbank 2020 20.12.2030	2020	1,04%	Põhisumma	299 655	299 655	299 655	299 655	299 655	299 655
			Kohustuse jääk	2 097 587	1 797 932	1 498 277	1 198 622	898 967	599 312
Swedbank 2021 20.09.2031	2021	0,71%	Põhisumma	378 462	378 462	378 462	378 462	378 462	378 462
			Kohustuse jääk	2 933 076	2 554 614	2 176 152	1 797 690	1 419 228	1 040 766
Swedbank 2022 20.06.2032	2022	0,84%	Põhisumma	400 000	400 000	400 000	400 000	400 000	400 000
			Kohustuse jääk	3 400 000	3 000 000	2 600 000	2 200 000	1 800 000	1 400 000
Swedbank 2023 15.03.2033	2023	0,93%	Põhisumma	303 714	332 880	332 880	332 880	332 880	332 880
			Kohustuse jääk	3 050 000	2 746 286	2 413 406	2 080 526	1 747 646	1 414 766
Võetav laen 2024	2024	1,08%	Põhisumma			280 000	280 000	280 000	280 000
			Kohustuse jääk	0	2 800 000	2 520 000	2 240 000	1 960 000	1 680 000
Võetav laen 2025	2025	1,20%	Põhisumma			290 000	290 000	290 000	290 000
			Kohustuse jääk	0	0	2 900 000	2 610 000	2 320 000	2 030 000
Võetav laen 2026	2026	1,20%	Põhisumma					420 000	420 000
			Kohustuse jääk	0	0	0	4 200 000	3 780 000	3 360 000
Võetav laen 2027	2027	1,20%	Põhisumma						310 000
			Kohustuse jääk	0	0	0	0	3 100 000	2 790 000
Võetav laen 2028	2028	1,20%	Põhisumma						0
			Kohustuse jääk	0	0	0	0	0	2 400 000

Likviidsete vahendite (tabel 11) mahu puhul tuleb arvestada asjaolu, et võimalike investeringutoetuste laekumine on ebaselge, siis tulude ülelaekumisel (kulude alataitumisel) suureneb vabade vahendite jääk ja omakorda väheneb netovõlakoorma tase, mis loob puhvri strateegias kavandatud investeringute elluviimiseks omarahastuse arvelt.

Tabel 11. Hiiumaa valla likviidsete varade dünaamika

Hiiumaa vald	2023 täitmine	2024 eeldatav täitmine	2025 eelarve	2026 eelarve	2027 eelarve	2028 eelarve
Likviidsete varade muutus (+ suurenemine, - vähenemine)	99 380	-7 668	-92 961	-215 391	139 816	172 635
Likviidsete varade suunamata jääk aasta lõpuks	359 767	352 099	259 138	43 748	183 563	356 199

Eesmärgid likviidsete varade planeerimisel:

- tagada pidevalt arvetel likviidsus;
- juhul, kui aastalõpu jäägis on likviidseid (vabu) vahendeid rohkem kui kavandatud, siis tohib neid kasutada ainult kohustuste kiiremaks tagasimakseks või arengukavas kavandatud investeeringute teostamiseks.

Kohalike maksude rakendamist eelarvestrateegia perioodil ei kavandata. Kohalike maksude tulusus on suhteliselt tagasihoidlik ja mõnede maksude rakendamine on omakorda suure kulukusega ehk madala rentaablusega. Seaduste muutumisel võib situatsioon muutuda.

KOKKUVÕTE

Valla finantsnäitajad on kooskõlas finantsdistsipliini tagamise meetmetega – KOFS vastavaid paragrahve silmas pidades. Põhitegevuse tulem on kavandatud summas, et oleks piisavalt vahendeid laenu-teenindamise tagamiseks. Investeeringuteks jääb ainult valla enda eelarve vahenditest väheks. Kaasatakse laene ja projektitoetusi, kuid investeerimisvõime tõstmine peab olema eesmärk.

Kokkuvõttes peab Hiiumaa vald strateegiaperioodil kinni omavalitsustele riigi poolt kehtestatud finantsdistsipliini tagamise meetmetest - kohaliku omavalitsuse üksuse ja kohaliku omavalitsuse üksuse arvestusüksuse põhitegevuse tulemi lubatavast väärtusest ja netovõlakooormuse ülemmäärast.

Hiiumaa valla finantsolukord võimaldab strateegiaperioodil (2025-2028) ellu viia olulisi investeeringuid väärtuses 36,3 miljonit (millest võimalik kaasrahastus u 16,5 miljonit) eurot. Suuremas mahus investeerimine eeldab kulude vähendamist teenuste osutamise efektiivsuse kasvu toel, mille tulemusel vabanevaid vahendeid saab kasutada nii põhitegevuse tulemi kui ka täiendavate laenukohustuste arvelt investeerimiseks. Teisalt on Hiiumaa valla eelarve tundlik väliskeskonnast tulenevatele muutustele – eelarvetulude võimalikule vähenemisele on tarvilik reageerida põhitegevuse kulude kokkuhoiu ja planeeritud investeeringutest loobumisega. Suure laenukoormuse tõttu omab mõju ka intressimäärade tõus.